

UTMUTATÁS A VÁSÁRFELÜGYELETI SZOLGÁLAT TELJESÍTÉSÉRE NÉZVE.

Országos vásárokon nemcsak a környék lakosága, hanem messze vidékbeliek is, részint adásvetés, részint pedig más okok és érdekből összegyűlnek, minék folytán a vásárügyeletre kirendelt csendőrségnek, tekintve a sokaságra és az ily alkalmakat rendszeren felkereső különböző számos közártalmú egyénre, sokoldalú és gyakran igen kényes teendője akad.

Ez okból s mert különben is minden népesoportosulásnál a járőröktől fokozott tapintat, higgadság, minden elhamarkodottságtól ment erély és legkifogástalanabb személyi magatartás követeltetik: a vásárfelügyeletnek igen fontos helyet foglalnak el a csendőrségi szolgálatban.

Amennyiben pedig az országos vásárokat megelőzőleg és a vásárokat követőleg nem csupán a vásár területén, hanem e helyen kívül a környéken, sőt távolabbi vidékeken is a közbiztonsági szolgálatot érintő körülmények szoktak felmerülni, a csendőrségnek a vásárfelügyeleti szolgál-

lattal egybefüggőleg szélesebb körű működést is kell kifejtetni, mely működés különösen a vásár előtt közvetlen eső s az ezt követő napok alatt is teljesítendő. Ennek tekintetbe vételével tehát a csendőrség teendőjét könnyebb áttekintés végett a vásár előttiekre, alattiakra és utániakra oszt-hatjuk, megjegyezvén, hogy különösen a vásár alatti teendőkre csupán nagyjában adható utmutatás, amennyiben természetszerűleg minden vásár lefolyására s az ott felmerülő ügyködésre a vidék lakosságának sajátosságai, maguk a helyi viszonyok stb. mérvadóak. S végül az is megjegyeztetik, hogy jelen utmutatásoknak különösen a vásár alatti teendőket tárgyaló része a kisebb — u. n. heti — vásárookra, bár természetesen csekélyebb méretek között, szintén vonatkozik; továbbá, hogy a vásárt megelőző s követő teendők akkor is teljes kiterjedésük szerint gyakorlandók, ha a vásár törvényhatósági joggal, tehát önálló rendőrséggel bíró városban tartatik.

I. A csendőrség teendője a vásárt megelőző időben.

Tekintet nélkül arra, hogy a vásár törvényhatósági joggal felruházott vagy rendezett tanácsú, tehát a vásári rendészetet az 1886: 21. és 22. t.-cz. szerint önállóan, saját közegek által

kezelő városokban, avagy pedig nagyközségekben tartatik, egyaránt teendői keletkeznek úgy a vásáros hely, mint a környékbeli, sőt esetleg a messzebb tájékokon állomásozó örsöknek is. Ezen teendők a főbb vonásokban a következők:

A vásári tolvajlást üzletszerűen folytató egyének az országhírű vásárookra a messzebb, a zsebtolvajok pedig a legtávolabbi vidékekről is eljárnak, de a legtöbb vásári tolvajt mégis maga a vásáros hely és környéke szolgáltatja. Az örsöknek a vásári és zsebtolvajlásért már fenytetteket, vagy az ily foglalkozás gyanujában állókat ösmernie kell s bizalmas emberei útján nyert értesülések által, vagy más alkalmas módon megtudhatja ezeknek a helységből a vásárra szándékkolt elutazását, vagy ha csak az egyszerű elutazást is, de a mely összeesik valamely nagyobb országos vásárral. Teendője tehát az lesz, hogy alkalmas uton teljes tájékozást szerez az illetőnek utazási céljáról s ha ez iránt nem is nyerne megbízható tájékozást, hanem csupán ha csak gyanuja is ez irányban felébredt, akkor is minél tökéletesebb személyleírás csatolása s gyanujának közlése mellett mielőbb értesíti a vásárhely örsét és hatóságát (községi előljáróság, rendőrkapitányság), amennyiben az távolabb esnék az örstől, semhogy a vásárugyelet végett kiküldött járőrök a saját örskörletbeli vásári tolvajokat a vásártéren felügyelhetnék.

Tapasztalt tény, hogy különösen hiresebb vásárok előtt a szarvasmarha, de kivált a lólopások gyakrabban történnek s megesik, hogy a Bácskában lopott ló néhány nap mulva a győri, a dunántúlról lopott ló pedig a temesvári vásáron tűnik fel s ily gyorsaság mellett rendkívül megnehezítetik a nyomon üldözés és — mivel ez ritkán eszközölhető — nem is annyira a nyomon üldözés, mint inkább a marhalevelek ellenőrzése körül kifejtendő kérlelhetlen szigor és pontossággal s az ily törvényellenességeket elkövetni szokott egyének felügyelete által lehet csak ezen üzelmeknek véget vetni, vagy azokat legalább is korlátozni.

A lócsiszárok között akad többnyire az ily ügyletek értelmi szerzője. Ő veszi át a lopott lovat, ő eszközöl néha rajta változtatásokat, ő gondoskodik hamis járlatokról és eszközli ezeknek kicserélését jó járlatokkal. Ha tehát ily egyéneknek lókötőkkel vagy ilyenek gyanujában állókkal érintkezése észleltetnék, bizonyosra vehető, hogy ennek valahol lólopás lesz a vége. A vásárok előtt tehát ajánlatos, ha a járőrök az éjjeli les-állást gyakrabban alkalmazzák, különösen az illető pásztor nyája vagy hajléka s a lócsiszárok betérője körül. Mert ha szokatlan időben kószálnak, ennek meg volt oka s magyarázatát lelheti a később tudomásra jutó állatlopásokban. Ily módon figyelhetők meg nevezet-

teknek érintkezései s összeköttetései. A les-állásokban vagy éjjeli portyázásoknál minden gyanus alak megállítandó s különösen megfelelő esetekben a marhalevél előkövetelendő s nem léte esetén a letartóztatás foganatosítandó. Általában a járőr az állatszállítmányokat mindenkor pontosan fogja egyeztetni a marhalevéllal s végül e levél valóságát is vizsgálat alá fogja vonni. Alkalmazandó ez különösen a lócsiszárokkal szemben.

A lókötők gyanánt ösmert egyéneknek rendes tartózkodási helyükről való eltünése — mi azonban többnyire csak néhány napra szokott terjedni — a fennebbi természetű vállalattal van összefüggésben. Mivel azonban a családtagok még az illető távollétét is tagadni fognak, ajánlatos bizalmi egyén útján meggyőződést szerezni a tényleges távollétról. Elv az, hogy a ki odahaza van, az nem lop a falujából, a ki pedig gyakran el-eltűnik hazulról, az máshelyt nem tiszta dologban jár.

Ezen megelőző szolgálat mellett még kötelessége az őrsöknek, hogy a tudomásukra jutott marhalopásokat nyomozzák, ha lehet, nyomon kövessék, a marhák leírását a gyanítható vásáros hely hatóságával s az ott állomásozó őrssel közölik s általában, ha marhalopás őrskörletükben nem is történt, de a lócsiszároknak s orgazdáknak magaviselete s érintkezései gyanút

keltettek, ezt a vásáros hely őrsével bizalmasan közölik. Távolabbi vidékeken előfordult jelenetekenyebb lólopásoknál a lókereskedők lóállományai megvizsgálandók s a járatok pontos-sággal ellenőrizendők s ily nemű beható vizsgálat alá vonandók gyakran a különféle nyájak is, melyek közé a lopott jószágot gyakran rövid időre belekeverik. A marhák állománya mindig megtudható a községi előjáráságtól, mely az állatokat számbaveve bizza a pásztorra.

Összegezve tehát a mondottakat, az őrsök különösen ott, hol gyakorta történnek marhalopások, a vásárokat megelőzőleg gyakori les-állások s a vásár napjának közeledtével mindinkább gyakoribb és éjjeli portyázások, a helyi őrs a vásárt megelőző éjjel át beható helyi járörködés által, a pásztorok, lócsiszárok és orgazdák ellenőrzése és felügyelete által biztosítják egy részről saját őrskörletüket és a belrendet a vásáros helyen; de másrésről pedig bevágják az utját a máshelyt elkövetendő gacselekményeknek vagy legalább észleleteik által megkönnyítik a később bekövetkehető nyomozást.

II. A csendőrség teendője a vásár alatt.

Mielőtt ezen teendők részleteztetnének, szolgáljanak minden ily alkalommal irányadóul következők:

Minden nagyobb népcsoportosulás, tehát a vá-

sárok felügyeletére is, megfelelő csendőrségi erő rendelendő ki. Önként következik, hogy minden őrsparancsnok, a kinek örse területén nagyobb vásárok tartatnak és a saját őrslegénység a vásár felügyeletére elegendő nem volna, köteles a szomszéd őrsparancsnokságokat a megkívántató csendőrségi erő kirendelése iránt ideje korán megkeresni. A kirendelt legénység uti járőrökben a vásártéren, még mielőtt a vásár kezdetét venné, megjelenni s az ott lévő illetékes őrsparancsnoknál jelentkezni tartozik. Ha azonban a járőrök messzebb fekvő őrsökről jönnének, akkor már otthonról akkép igazítandók el, miszerint a vásárt megelőzőleg úgy érkezzenek meg a helyi őrsre, hogy ott magukat a vásári szolgálat fáradaimai előtt kipihenni tudják. Helytelen volna azon eljárás, hogy a csendőrség csak akkor jelenne meg a vásártéren, a midőn a vásár már javában folyik, mert akkor az annyira fontos marhaellenőrzést a már összegyűlt állatok között sikeresen és rendszeresen foganatosítani képes nem volna.

A vásárfelügyeletet teljesítő járőrök felett a parancsnokság elvileg azon őrsparancsnokot illeti, kinek őrskörletében a vásár tartatik, miután ő ösmeri a helyi és személyi viszonyokat legjobban s azért az ő intézkedései és rendelkezései az összes, akár a saját, akár az idegen őrsbeli járőrökre mérvadó.

Az illetékes parancsnok tehát, mihelyt a vásár helyére megérkezik, magát a vásár elnökénél bemutatni és tőle a vásárban fentartandó rendre, nemkülönbén a vásárra hajtandó állatok ellenőrzésére vonatkozó utasításait kikérni tartozik. Megjegyeztetik, hogy városokban a vásári elnök a rendőrkapitány, míg községekben a járási főszolgabíró vagy helyettese. A vásárbizottság elnökétől vett utasításhoz mérten a parancsnok a rendelkezésére álló csendőröket — egynek kivételével, kit magához rendel — annyi, de legalább 2 főből álló járőrbe osztja be, a hány albizottság a marhavásárban a marhalevelek ellenőrzésénél működni fog. Ha minden albizottsághoz járőr nem jutna, e körülményről a vásárbizottság elnökének jelentést tesz. A csendőröknek járőrökbe történt beosztása után a parancsnok figyelmezteti a legénységet a járőrök szétválaszthatatlanságára, a helyes és példás magatartásra, higgadt, komoly, minden elhamarkodottságtól ment fellépésre és minden kicsinyes dologba való avatkozás kerülésére. Felhívja figyelmeztetést az általános határozványokban körülírt, a részeg emberek irányában követendő eljárásra, valamint hogy a lármázó, kurjongató, éneklő egyéneket ez irányban figyelmen kívül hagyják, miután vásároknál csendet követelni nem lehet s végül utasítja a járőröket, hogy ha a vásárban verekedés, zene-bona támadna, az erről értesü-

lök egymást támogatandók, a tett helyére sietni tartoznak. Elősorolván legvégül röviden a marha ellenőrzése körüli teendőket — melyek alább következnek — meghagyja a járóöröknek, hogy a délelőtti órákban amúgy is befejezést nyerő marha-felhajtás megtörténte után, midőn a tulajdonképeni vásár is kezdetét veszi, a további parancsok átvétele végett hol gyülekezzenek.

Ily módon eligazítva a járóöröket, a meghatározott vásárbejárási helyekre indítja, maga pedig a melléje rendelt csendőrrel a városban portyázva, tájékoztatja magát, hogy azután csendőreit a körülményekhez képest felosztva, a vásárban a közbiztonságot és rendet fentarthassa. Portyázása alatt egyszersmind ellenőrzi a járóöröket.

A csendőrök, ha a marhalevelek ellenőrzésével megbízott biztos és állatorvos mellé rendeltetnek, ezeket eljárásukban támogatják, megakadályoznak tehát minden tolongást és zavart s ez által akadálytalan működésüket biztosítják. Öröködnék, hogy szabályszerű marhalevél nélkül vagy egészségi szempontból kifogás alá eső, valamint szekérbe fogott állat a vásártérre ne juthasson, mi annyival könnyebb, miután az állategészségügy rendezéséről szóló 1888. évi 7. t.-cz. végrehajtása tárgyában kibocsátott ministeri rendelet értelmében a vásártérnek korlátokkal vagy árkokkal kell körülvéve lenni s az állatok csu-

pán csak e célra hagyott bejárókon át közlekedhetnek.

A marhalevél nélkül vagy hiányos marhalevéllel érkező állatot a vásártérre nem bocsátják, hanem letartóztatják és az e célra előre rendelt helyen őrizet alatt tartják. Minthogy pedig a járóörök a marhalevelek ellenőrzését a legtöbb esetben önállóan gyakorolják, álljanak itt a marhalevelekre vonatkozó jelenleg érvényes szabályok, melyek az állategészségügy rendezéséről szóló 1888: 7. t.-cz. végrehajtására vonatkozólag a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi ministerium által 1888 október 15-én 40,000 sz. a. kibocsátattak, előre megjegyezvén, hogy a marhalevél nélkül, vagy ily képes levéllel bárhol talált állatok általában más esetekben a községi előljárásságnak átvételei elismervény ellenében átadandók és az erre vonatkozó jelentés még akkor is, ha büntény jelenségei merülnének fel, feltétlenül a közigazgatási hatóságnak terjesztendő be, mert minden ily esetben kizárólag a közigazgatási hatóságok hivatvák az előnyomozás teljesítésére s az ebből kifolyó további intézkedések megtételére.

A marhalevél közokirat, mely a reájegyzett állatokra vonatkozó tulajdonjog igazolására szolgál, azoknak egészségi állapotát és az állatok forgalmának esetére előírt ellenőrzés megtörténetét tanúsítja. Marhalevéllel el kell látni: lovat,

szarvasmarhát, juhot, kecskét és sertést (beleértve a csikókat, borjakat, bárányokat, gödölyéket és malaczkokat is), tekintet nélkül arra, hogy milyen koruak, valahányszor a tulajdonos ily állatra vonatkozó tulajdonjogát másra ruházní és valahányszor ily állatot állandó tartózkodási helyéről elhajtani vagy elszállítani kíván. Ezen esetekben a tulajdonos saját nevére kiállított marhalevet tartozik előmutatni, de a szerzett állatot a tulajdonos hazahajthatja oly marhalevéllal is, melynek hátlapján van igazolva tulajdonjoga. Kisorolt katonai lovat vevője a katonai hatóság által kiállított s a vevő nevét s az állat leírását tartalmazó igazolvánnyal hajthatja vagy szállíthatja haza. Marhalevél nélkül hajtható, de vasuton, hajón nem szállítható az állat legeltetés, usztatás, fuvarozás és gazdaság folytatása céljából, de csakis ugyanazon vármegye területén. A közös hadseregbeli, honvéd- és csendőrlóvak szállításánál (vasuton, hajón) a marhalevet menetlevél pótolja.

Érvényes marhalevél csak bélyeges kincstári úrlapon állítható ki. Az úrlapok 10 f-es vagy 6 f-es bélyegjeggyel vannak ellátva. Minden 2 évesnél fiatalabb ló és szarvasmarha marhalevele 6 fillérnyi bélyegjegyes és pedig: a csikóké zöld, a szarvasmarháké pedig fekete nyomású úrlapon, míg 2 évesnél idősebb ló és szarvasmarha marhalevele 10 fillérnyi bélyegjegyes és pedig a lovaké

téglavörös, a szarvasmarháké pedig kék nyomású úrlapon.* A marhalevél bélyegilletéke továbbá minden 10—10 darab juh, kecske vagy sertés, (bárány, gödölye vagy malacz) után, korukra való tekintet nélkül 10 fillér s az egy marhalevéltre jegyzett állatok számának tizzel való osztása esetén maradót töredék után szintén 10 fillér. Tíz darabnál kevesebb juhról, kecskéről vagy sertésről szóló marhalevél csak 10 f-es bélyegjeggyel ellátott úrlapon állítható ki.

Az adóhivatalok marhalevél-úrlapokat csakis törvényhatóságnak szolgáltatnak ki, a mely viszont közegeinek szükségletét fedezi. Mielőtt azonban azokat kiadná, tartozik az úrlapokat egyenként pecsétjével, folyó- és évszámmal elláttatni. A folyószám minden év elején 1-el kezdendő. Az úrlap csak azon községben használható fel, melynek a törvényhatóság megküldte s a melynek nevére azokat jegyzékében előjegyezte, így tehát az úrlapok kikölesönzése szigoruan tilos.

Ha az úrlap hátsó lapján lévő tiszta hely nem elegendő a följegyzésekre, az úrlap egy tiszta lappal megtoldandó akként, hogy a tiszta lap

* Ezen marhaleveleknek e könyvbe való hű lenyomatása műszaki nehézségekbe ütközik s ezért ettől eltekinteni kellett, de különben is ezek minden községben a marhalevél kiállítónál a járőrök által tanulmányozás céljából is bármikor betekintheők.

az űrlap szélére ragasztandó, de a nélkül, hogy valamely följegyzést eltakarjon.

A marhalevél kiállítására azon község illetékes, melynek területéről az állat elhajtatik vagy elszállíttatik, esetleg a melynek területén a tulajdon-átruházás történik. A községi előljáráóság, törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács jelöli ki azon egyént, a ki a marhalevél kezelésével megbizatik. Marhalevél csak a törvényhatóság által számozott űrlapon állítható ki s a kiállító közeg meggyőződni tartozik a marhalevet kérő egyén tulajdonjogáról és az állatoknak kedvező egészségi állapotáról. A tulajdonjog igazolására a marhalevél kiállítója az űrlap illető rovataiba bejegyzni a tulajdonos nevét és lakhelyét, az állatok darabszámát (számmal és betűkkel) fajtát, leírását és különös ismertető jeleit. A marhalevet csak a tulajdonos nevére (közös tulajdont képező állatokra vonatkozó marhalevet a tulajdonosok nevére) állíthatja ki, de annak akárhány egyfajú s egyforma jegyű állatára; különböző fajú (ló szarvasmarhával, juh sertéssel stb.) vagy egyfajú, de különböző jegyű állatokat nem jegyezhet egy marhalevélre, ha ugyanazon egyén tulajdonát képezik is; ellenben különböző korú, de egyfajú állatokat (szarvasmarhát és borjut, lovat és csikót, juhot és bérányt, kecskét és gödölyét, sertést és malacot) ha egy egyén tulajdonát képezik, ugyan-

azon marhalevélre írhat. Az űrlap illető rovataiba esetleg a hajtó vagy hajtók nevei és lakhelyei vezetendők be, az utolsó rovatban pedig az állatoknak a tulajdonos által bejelentett rendeltetési helye (irányítás) jelölendő meg; az utolsó rovat mindenkor, még helybe szóló irányításnál is kitöltendő.

Az állatok egészségi állapotának tanusítására szolgál az űrlapon nyomtatásban foglalt záradék, mely az űrlap keltezése és aláírása által érvényessé válik a marhalevélre jegyzett állatokra nézve.

Az űrlap az országban divó bármely nyelven tölthető ki, de a járás és község mindig magyar nyelven jelölendő meg rajta.

A rovatok pontos kitöltése után a kiállító közeg keltezi, aláírja s a községi pecséttel ellátja a marhalevet, a keletben a hónapot és az évszám utolsó számát betűkkel leírni tartozik.

Midőn a marhalevélre jegyzett összes állatokat ugyanazon egyén szerzi meg, ennek tulajdonjoga a hátlapra vezetendő záradékkal igazolandó. Ily marhalevéllal a szerző állatait csak haza hajthatja vagy szállíthatja. Azon esetben pedig, midőn valaki az egy marhalevélre jegyzett állatoknak csak egy részét szerzi meg, ennek tulajdonjoga szabályszerű, az ő nevére kiállítandó új marhalevéllal igazolandó s az eredeti tulajdonos marhalevelén azon állatok, melyek

más tulajdonába mentek át, a marhalevél hátsó lapjára vezetendő záradékkal leirandók. Az ily marhalevél tulajdonosának visszaadatik s ez a megmaradt állatokra nézve szabályszerű marhalevél gyanánt szolgál; midőn a marhalevélre jegyzett állatokból az utolsók iratnak le, a marhalevél is bevonandó.

A tulajdon-átruházást mindig azon község marhalevél-kiállítója eszközzi, a mely község területén a tulajdonjog átruházása történik.

A marhalevél, keltétől számítandó egy év letelte után csupán új marhalevél kiállításának alapjául szolgálhat. Az egészségi bizonyítvány 10 napig (a keltezés napja ebbe nem számítandó) érvényes. Midőn tehát a tulajdonos marhalevélét az egészségi bizonyítvány érvényének megszünte után használni akarja, tartozik azt ott, a honnan az állatot elhajtja, a marhalevél-kiállító-nak az egészségi bizonyítvány megújítása végett bemutatni. Az újítás 10 napig érvényes, a marhalevél érvényességi tartama alatt akárhányszor eszközölhető, a marhalevél hátlapjára irt záradékkal történik s az irányítást mindenkor magában foglalja. Az irányítás csak azon helyre érvényes, mely a marhalevél utolsó rovatában megjelöltetett, de ha az állat ezen helyről visszahajtatik oda, a hol a marhalevél kiállított, új irányítás nem szükséges. Ha az egészségi bizonyítvány még érvényes, de a tulajdonos az álla-

tokat más mint az irányításban megjelölt helyre akarja hajtani vagy szállítani, a marhalevelet új irányítás végett szintén a marhalevél-kiállító-nál bemutatni tartozik, ki az új irányítást a marhalevél hátlapjára vezeti.

Marhalevél elveszése esetén tulajdonosa köteles az elveszés tényét azon község előljáróságánál (városi rendőrkapitánynál) bejelenteni, mely a marhalevelet kiállította.

A levágásra és kereskedésre szánt szarvasmarha csak az e czélra kijelölt ú. n. marhahajtó utakon hajtható s ennek ellenőrzésére a csendőrök őrzárataik alkalmával kötelesek. E czélból a hajtott állatok marhalevelei előkérendők s megvizsgálandó, hogy szabályszerűek-e, hogy az állatok azonosak-e a bejegyzettekkel? hogy a marhalevélén megjelölt útirány megtartott-e és az állatok között találkozik-e beteg vagy gyanus darab? Ha az említett körülmények valamelyike tekintetében aggály merül fel, a járőr köteles az állatokat a legközelebbi községbe tereltetni s az esetet a községnek bejelentve, átvételi elismervény ellenében átadni.

*

Befejezvé a felhajtott állatok ellenőrzését, a legénység a meghatározott helyen összegyűl. A parancsnok a rendelkezésére álló erőt a viszonyokhoz mérten több, legalább 2 főből álló jár-

örbe beosztja s minden járőrnek felügyeleti körletét meghatározza, mely körletben az illető járőr, tekintve, hogy a marhaellenőrzésével többet nem foglalkozik, első sorban van hivatva a közbiztonság és rend felett őrködni, míg a parancsnok egy csendőrrel az egész vásárban teljesíti a szolgálatot s járőreit e közben ellenőrzi.

Minthogy a vásároknak az oda csődült mindennemű közártalmú egyének zavarják meg rendesen a rendet; ez okból ezek szigoruan szemmel tartandók. Különösen felügyelendők a lókötek, marha- és vásári tolvajok, pásztorok, koldusok, hamis játékosok, úgynevezett pénzváltók, altatók, csalók, egyáltalában mindennemű, az ország minden részéből megjelenő szédelgők, verekedők, házalók stb. Egyes megyékben a pásztorok ellenőrzését külön szabályrendeletek szabályozzák, ott tehát e szabályrendeletek tartandók szem előtt.

A marhatolvajlással alaposan gyanúsított egyének a vásároknak egymásnak találkoznak. A csendőrök tehát figyeljék meg, kikkel társalognak, e figyelésnek azon haszna leend, hogy összeköttetéseiket felfedezik, mit a nyomozásoknál értékesíthetnek.

A vásártolvajok rendesen többen egy szövetkezetet képeznek s vevés ürügye alatt ott, a hol a tolongás legnagyobb, egy arra alkalmas pillanatban egyik tagja ily bandának bármi ingóság-

got, leginkább azonban vászonneműt és kelme-félét ellop, azt a háta megett álló másik tagnak átadja, ki megint az ellopott tárgyat a mellette vagy mögötte álló taghoz továbbítja, ez pedig azután a sokaságban a lopott tárggyal el-tűnik.

Ezen tolvajok, ha ismeretesek, a vásártérről a vásár elnökével egyetértőleg eltiltandók, ha pedig tilalom ellenére a vásárban újra megjelennének, annak befejeztéig a vásárelnök felhívására őrizet alá vétetendők. Általában pedig a külörsbéli járőrök kiváló figyelmeket a saját örskörletbeli gyanus egyénekre fordítsák, mit annál könnyebben tehetnek, miután őket ismerik. Ha ezen egyének a felügyeletet észre is vennék, ez nem baj, mert így feszélyezve érezvén magokat, óvakodni fog-nak gaztettek elkövetésétől.

A vásári tolvajok a lopott holmit tartózkodási helyökre csak legritkább esetben viszik, mert ezt vagy még a vásárban, vagy pedig útközben eladják, esetleg egy orgazdájuknál leteszik. Az illető örsparancsnok tehát minden alkalommal, ha e tolvajok vásárra távoztak, eléjük menjen s útközben őket meglepve győződjék meg, vajjon lopott holmit nem hoznak-e magokkal?

Zsebmetszők és egyéb tolvajok, úgymint a vásári tolvajok rendesen a nagy tolongást használják fel bűnös cselekményeik végrehajtására, ez okból a csendőrök a sűrűbb csoportokat és

tolongást kísérik kiváló figyelemmel s nem ritkán ily tolvajokat tetten is érhetnek.

Tettenérés esetén a letartóztatásnak csak akkor van helye, ha az általuk elkövetett bűncselekmény vétséget vagy bűntényt képez, míg ellenben ha négy korona értéken aluli élelmi vagy élvezeti cikkek lopatnak el, a mi vásárokon igen gyakran előfordul és ha ezen lopás kihágást képez, a csendőrségnek, tekintve, hogy ezen kihágás miatt az eljárás csakis a sértett indítványára indítatik meg, semminemű beavatkozási joga nincsen, mi szigoruan szem előtt tartandó, mert ép ily csekélységekbe való jogtalan avatkozás ellenszegülést s nem ritkán a csendőrök megátádatását vonja maga után.

A koldusok ellenőrzésére szolgáljanak irányadóul a kihágásokról szóló magyar büntető törvénykönyv 66—68. §-ai és esetleg ez irányban kiadott megyei szabályrendeletek, tehát minden koldulással foglalkozó egyén, ki az említett §-okban vagy szabályrendeletekben meghatározott kellekeknek nem felel meg, a vásári elnök közbejöttével a vásártérrel eltávolítandó s előzetes megőrzés végett a község előljáróságának átadandó, a vásár befejezte után pedig a közigazgatási hatóságnak megbüntetés és esetleges eltolonczolás végett előállítandó.

Hamis játékosok, kik leginkább kártyával, ravasz fondorlatokkal az avatatlan nép pénzét

elnyerik ép úgy, mint azok, kik egészen értéktelen, legtöbbször aranyhoz hasonló pléhdarabokat adnak el a tájékozatlanoknak valódi arany helyett, csalást követnek el. Előbbiek kedvencz játéka az úgynevezett «Hol a veres», utóbbiak pedig akkép szedik reá a kiszemelt áldozatukat, hogy az előtt menve egy kis pénztárczát maguk elé dobnak, azt gyorsan, de úgy veszik fel, hogy azt az utánuk jövő kiszemelt egyén észre vegye, kit azután hallgatásra kérve, ezért egy-két darab ily tantussal megajándékozzák. E művelet után pedig különböző rábeszéléssel megvétetik ezen egyénnel a birtokukban lévő többi pléh darabot. Ezen egyének tettenérés esetén, vagy ha a csalás reájuk bizonyult, letartóztatandók.

Altatók alatt azon egyének értetnek, kik — altató szerrel kevert itallal — valakit leitatnak, azután tőle a pénzt ellopják. E gazemberek leginkább korcsmák vagy bor- és pálinkamérésekben az áldomaszó vásárosok között forgolódnak és velük együtt dözsölve, rendszeren jó zamatú italukkal a kiszemeltet megitatják és elaltatják, kedvező pillanatban pedig pénztől megfosztják.

E bűncselekmény a magyar büntető törvénykönyv 346. §. szerint rablást képez, ily egyének tehát a tett elkövetése után letartóztatandók és ha gyanusak, hogy altatással foglalkoznak, a legszigoruanban felügyelendők.

A vásárokon rendszeren működni szokott va-

rászlók, jóslók, kártyavetők, álomfejtők és mások rászédésére számító hasonló szemfényvesztők, ha ezzel üzletszerűleg foglalkoznak, tehát magukat e rászédésért megfizettetik, a kihágásokról szóló magyar büntető törvénykönyv 79. §. szerint kihágást követnek el, foglalkozásuktól tehát elintendők, a rászédésre szánt tárgyak vagy eszközök tőlük elkobzandók, ők maguk pedig az illetékes közigazgatási hatóságnak feljelentendők, ha ismeretlenek, elővezetendők.

A vásárhely környékén meghuzódott s az ellopott vagy más igaztalan tárgyakat áruló orgazdák és tolvajok feltalálása végett a járőrök a félreeső helyeken is forduljanak meg.

Házalók ellenőrzésére az ezen kötet első közleményében közölt házalásról szóló rendszabályok irányadók.

Ismert verekedők a községi előljáróság közbejöttével befolyásolandók, hogy verekedést ne kezdjenek s ha daczára ennek rakonczátlankodnak, a vásár-bizottság elnökével egyetértőleg a vásártérről eltávolítandók.

Ha verekedés fejlődik, az erről értesülő összes csendőrök gyorsan összegyűlve és a verekedés helyétől 30—40 lépés távolságra figyelő állást foglalnak el s csak akkor lépnek közbe, ha a verekedést a jelenlévő községi előljárósági személyek szétoszlatni nem képesek.

Ily esetekben fokozott tapintat, nyugodtság,

óvatos, de bátor fellépés okvetlen szükséges, mivel minden tapintatlanság, durvaság, elhamarkodás vagy erélytelenség csakis a felbőszült és rendesen ittas tömeg ellenszegülését és az ebből származó szomorú következményeket vonja maga után.

A vásárokbán megtartandó multságokat a csendőrök bár figyelemmel kísérik, mindazonáltal nem czélszerű a járőröknek folyton a mulató közönség között tartózkodni, vagy portyázni, mivel ez által alkalmat szolgáltatnak ittas egyének megjegyzéseire vagy kifakadásaira, melyek szóváltást idézve elő, rendesen ellenszegülésben végződnek. A multságok megfelelő távolságról figyelendők meg s a csendőrök, ha a lárma és a kurjongatás még oly nagy is, csak akkor lépjenek közbe, ha rendzavarás támad és azt — mint már említve lön — az előljárósági személyek lecsillapítani nem képesek.

Ha valamely járőr vendéglőkbe, korcsmákba, vagy italmérésekbe a szolgálat érdekében belépni kénytelen, ott a szolgálati utasítás 9. §-a szem előtt tartása mellett a lehető legrövidebb időig időzzön.

A vásárokbán fentartandó rendhez tartozik még a vásártéren levő és odavezető közlekedési utak szabadon tartása, t. i., hogy az utakon a szabad közlekedés akadályozva ne legyen. Tilos a sebes hajtás és mindazon eljárás, mely tolon-

gást idéz elő. A kocsik és állatok, az út irányát tekintve mindig a bal oldalon hajtandók. Különösen a vásárbejáratoknál figyelendő arra, hogy összetorlódások ne forduljanak elő, mi csak úgy érhető el, ha mindenki az útrendészeti szabályokat szigorúan betartja.

Végül, a vásárügyletre kivezéyelt csendőrök étkezésére vonatkozólag megemlítetik, hogy oly helyeken, hol örs van, ez a laktanyában, más-különben kizárólag a községházánál felváltva akként történjék, miszerint a kirendelt erő fele mindig a vásártéren legyen, megjegyezvén, hogy ily alkalommal is legalább két csendőrnek együtt kell lennie.

III. A csendőrség teendője a vásár után.

Ha a vásár oszlásnak indul, a parancsnok a viszonyokhoz mérten a fölösleges erőt — ha ezek idegen örsbeliek — az utak biztosítása céljából örsállomás helyeikre indítja. Megjegyzendő, hogy e járőrök mindig a legveszélyesebbnek ismert utakon vonuljanak örsükre s útközben megfelelő pontokon, különösen éjjel ismételtlen les-állásokat tartsanak. Különösen ügyeljenek ily alkalomkor, hogy az útvonalokon mi sem történjék, mi a biztos és akadálytalan közlekedést zavarhatná. A marhalevél ügyet gyanusakkal szemben szigorúan kezelik s a gyanusoknak az útvonalon is kívül történt érintkezéseit meg-

figyelik. Az ösmert vásári tolvajokat vagy ezen gyanuban állókat megmotozzák, hogy igaztalan jószágot nem-e visznek magukkal, mit azért is tenniök kell, miután a vásárban ellopott tárgyaknak így gyakran nyomába jöhetnek. S végül megjegyeztetik, hogy a vásár utáni időkben is czélszerű a vásári tolvajok, lócsiszárok, pásztorok stb. megfigyelése és ellenőrzése, miután utólagosan megfigyelt tények esetleg felvilágosítást adhatnak a vásáron vagy a vásár alkalmából történt törvényellenességek kiderítésére.

Ha idegen örsbeli csendőrök a vásáron nem lettek volna, akkor a fennebb említett útvonalra egy járőr vezénylendő ki, melynek feladata az útvonalat egy meghatározott pontig biztosítani s a fennebb felsorolt szolgálatot végezni, az utolsó járőr pedig a vásár helyén addig marad s portyáz, míg a lakosság lecsendesül, azután pedig az örsre bevonul.

AZ ELŐVIGYÁZATRÓL.

A csendőrségi szolgálati utasítás 47. §. szerint a csendőrnek általában minden körülmények között szolgálatteljesítése alkalmával a legnagyobb óvatosság tétetik kötelességévé. Száz meg száz esetben bizonyult már be az, hogy a csendőr fontos, de veszélyes pályáján az óvatosság, az elővigyázat nemcsak mellőzhetetlen, mert a jelzett kellékek mellőzése által nemesak fáradozásainak sikere, hanem saját élete és testi épsége is kockáztatva, a legnagyobb mérvben veszélyeztetve van; és mennyi szomorú tapasztalattól lettek volna sokan megkímélve, hány derék csendőr élete nem esik a rejtekben leskelődő orgyilkos fegyverének áldozatául, ha mindazon elővigyázati rendszabályok, melyek minden csendőrnek épen úgy mint a szolgálatnak csak üdvére s előnyére vannak, lelkiismeretesen betartatnának!?

Szolgáljanak e tárgyban példa gyanánt a következő események:

*

Az 1889. évi április hó 25-én a zentai őrsről Gút Ferencz járőrvezető és Klemm Ferencz csendőrből állott lovas járőr a második számú őrzőjárat leportyázására kivezényeltetvén, utasítottak, hogy a jelzett őrzőjáratban lakó közártalmuakat, különösen pedig Barna Péter tanyái lakost, mint a közártalmuak leghirhedtebbjét és legveszedelmesebbjét, okvetlen ellenőrizték.

A járőr előirt szolgálatát pontosan teljesítve, éjjel 11 órakor Barna Péter tanyájához közeledett; azonban ismerve a most említettnek veszedelmes voltát, Gút Ferencz csendőr járőrvezető Klemm Ferencz csendőr járőrtársának a «forgópisztoly megragadását» elrendelvé, egyszerűen ő is «megragadott forgópisztolyal» folytatta a most említett tanyaház további megközelítését. Megjegyezve legyen, miszerint a jelzett éjjel borús volt, finom, páraszerű eső permetezett és koromsötétség uralkodott.

A tanya vert vályogból készült kerítését mintegy 12—15 lépésre megközelítve, Gút Ferencz csendőr járőrvezető — minthogy a tanyaházban teljesen sötét volt — átkiáltott s a tulajdonos után kérdezősködött. Miután ismételt kérdésére választ nem kapott, a járőr — megragadott forgópisztolyal — a kapu felé lovagolt, még pedig a csendőrök egymás mögött, minthogy a tanyához vezető út oly keskeny, hogy a két oldalt elterülő vetések miatt — a nélkül, hogy

abban eltiprás által kár ne okoztassék — egymás mellett nem haladhattak.

Abban a pillanatban, midőn az elől lovagoló Gút Ferencz csendőr járőrvezető a tanya kapuját öt lépésnyire megközelítette, hirtelen megpillantotta, miszerint a kapu kinyitva van és Barna Péter bal kezével a kapu felső fogantyúját tartja, míg jobb karját egyenesen kinyújtva, forgópisztolyával a járőrt célba vette. Gút Ferencz csendőr a veszély nagyságát rögtön felismerve, miután felszólításra ideje nem volt, készen tartott forgó pisztolyából támadójára lőtt, mire Barna Péter térdre esett és e közben mondá: «köszönd, kutya, hogy hamarabb lőttél mint én», azután arczra bukott és néhány percznyi hörgés után kiadta lelkét. A csendőr golyója jól talált, összezúzta az orgyilkos állkapcsát, átvágta a nyak ütereit és így a lövés feltételül halálos volt.

Hogy mily elvetemedett egyén volt az ily módon véget ért gonosztevő, az kitünt feleségének nyilatkozataiból is; nevezetesen midőn Gút Ferencz csendőr a lövés után a lakóházba belépett, az asszony mindjárt azt kérdezte, «mit csinált megint az akasztófára való?» és midőn a csendőr elmondotta férjének gyilkossági szándékát és hogy e miatt lövetett agyon, azt felelte, «jobb, hogy így történt, a mit kerestt, megkapta», s

különben még csak megtekintésre sem érdemesítette férje hulláját.

Ha meggondoljuk, hogy ezen elvetemedett gonosztevő, ki elég vakmerő volt egyedül, bár az éj sötétjének leple alatt és lesből, orozva, két jól felfegyverzett csendőr ellen támadást intézni, és hogy egy ily elszánt, vakmerő egyén kezében egy élesre töltött hat lövetű forgópisztoly mily fegyver, határozottan állithatjuk, miszerint nem rajta múlt, hogy mindkét csendőrt életétől nem fosztotta meg.

*

Matuz József csendőr-járőrvezető és Szobocizki Sándor csendőrből állott járőr a szászkabányai örsről a május hó 1-én országszerte megindult általános munkásmozgalmak miatt ideiglenesen a berzászkaik örsre volt vezényelve, a honnan május 2-án délelőtt 11¹/₂ órakor indított vissza örsére.

Az újmoldovai örsöt érintve, ott pihenőt tartotak s innen délután 4 órakor elindulván, hazafelé menet mint úti járőr portyáztak a hegyek között vezető útvonalon. Éjjel 11 és 12 óra között a szászkabányai határban, a Malomvölgy nevű tereprészen, a gyalogúton egy fekvő embert pillantottak meg. Matuz János csendőr járőrvezető a fekvő alakhoz lépett, föléje lehajolt, kiléte iránt kérdezte és miután ismételt kérdé-

sére feleletet nem kapott, ruháját megfogva megmozgatta, mire az illető gyorsan felugrott és egy hirtelen mozdulattal kést rántott elő, azzal Matuz csendőrt hasba szúrta és azon irányban, melyről a csendőrök jöttek, elfutott.

A merénylet elkövetése pillanat műve volt.

Matuz csendőr észrevevén megsebesülését, fegyverét súlyba vette s minthogy az éj sötétje miatt a futó merénylőre lőni nem lehetett, a futamodót mindkét csendőr üldözőbe vette, ki az útról letérve, a patak partján iparkodott menekülni.

Matuz csendőr nem vesztvén el lélekjelenlétét, daczára életveszélyes sebének, melyből a vér patakzott, a merénylőt megkerülni és élve elfogni iparkodott, azonban ezen törekvése közben érezte, hogy ereje fogy s vérvesztesége folytán annyira gyöngül, hogy az üldözést nem folytathatja. Ekkor utasította járőrtársát, hogy a menekülőt, ki ismételt felszólítás daczára sem állott meg, lőjje le, mely utasításra Szoboticzki csendőr azt válaszolta, hogy nem látja a menekülőt, tehát nem lehet. Matuz csendőr most megállott, hirtelen tájékozta magát, a menekülőt megpillantotta, reá lőtt s bár lövésének hatását a sötétség miatt nem észlelhette, annyit mégis észrevett, hogy a menekülő mintha megbotlott volna. Matuz csendőr ekkor már teljesen kimerülve lévén, leült s járőrtársát utasította, sies-

sen Szászkabányára, hozzon orvost, mivel igen rosszul érzi magát. Az utasításnak eleget teendő, Szoboticzki csendőr elsietett, hogy a szükséges segínyt meghozza. Matuz csendőr, daczára kimerültségének, az üldözött merénylőt nem hagyta figyelmen kívül s alig hogy Szoboticzki csendőr eltávozott, észrevette, hogy az üldözött ismét előre mozog, mire ülő helyzetéből még két lövést tett a mozgó alakra, mely lövések után a sebesült csendőr eszméletét vesztté, de rövid idő múlva magához tért, felkelt s bal kezét sebére nyomva, jobbában fegyverével a patakon átkelt, utána nézendő, hogy az üldözöttel mi történt s miután azon pontra ért, a hová lövéseit irányozta, az üldözöttet, kiben megtámadóját felismerte, már halva találta. Matuz csendőr ekkor már teljesen kimerülve lévén, de hogy a hullát kötelességszerűen mégis megőrizhesse, annak közelében a gyepre lefeküdt és ily helyzetben várta a segínyt, mely mintegy fél óra múlva megérkezett s miután a sebesült csendőr az első ápolásban részesült, őrsére beszállítottott.

A szúrás, melyet Matuz csendőr kapott, a köpenyen, zubbonyon és ingen áthatolva, testén 2 cm. hosszú, 3 cm. mély sebet ejtett és csak az a véletlen mentette meg életét, hogy a szúrás részsütosan elhajlott, a mi körülbelül annak tulajdonítható, hogy a kés a ruházaton áthatolva eredeti irányától egy kissé eltért.

A merénylő hullájában Pervu Gligorie újsopoti lakos, hirhedt orvvadász és egyébként vakmerő, rovott előéletű egyén ismertetett fel. A boncolás alkalmával megállapított, miszerint egy lövés az alvétatagokat találta, két lövés pedig föltétlenül halálos volt.

Ha a fentebb elmondott esetet bonczkés alá vesszük, azon meggyőződésre jutunk, hogy Matuz József csendőr akkor, midőn az út hosszában fekvő embert felköltötte, illetve föléje hajolt, őt ruhájánál fogva felrázta és ébresztette, nem volt eléggé elővigyázó, mert járőrtársát nem utasította arra, hogy fegyverét szükség esetére készen tartsa és hogy az ismeretlent is teljes figyelemmel kísérfje.

Az általános szolg. határozmányok VII. 13. pontja szerint «rendes portyázások alkalmával a járőr mindig kiváló éberséget fejtsen ki és figyelmét a legesekélyebb részletekre is terjeszsze ki»; «portyázás alkalmával a járőr figyelmének ki kell terjednie mindenre»; a VII. 17. pont még világosabban teszi kötelességévé a csendőrnek az elővigyázatot. E szerint «járőrködés alkalmával, különösen ismeretleneket a járőr magához közel ne bocsásson, mivel ezen elővigyázati rendszabály szem elől tévesztése esetén váratlanul könnyen megrohantathatnék s esetleg gyalázatos lefegyverzésnek lehetne kitéve; a járőr általában minden perczen, különösen éjjel, megtámadtatásra, de támadásra is mindenkor készen legyen». «A járőr

szolgálat közben a legnagyobb éberséggel és körültekintéssel járva el, ismeretlenekben ne bízzék, ezek irányában mindig gyanakvó legyen, de ismeretes egyénnel szemben is mindig kellő óvatossággal járjon el.»

A járőr az itt felsorolt nélkülözhetetlenül szükséges szabályokat, üdvös elveket nem követte híven s ez magát nyomban és keserűen megboszlulta, a mennyiben majdnem egy derék csendőr élete esett áldozatul.

Dicsérettel kell mégis megemlékezni Matuz József csendőr derék magatartásáról, ki daczára súlyos sebesültségének, bátorságát, lélekjelenlétét, higgadtságát nem veszítette el, a gonosztevőt észszerűen üldözte, fegyverét, daczára növekvő gyengülésének és az éj sötétjének, ügyesen használta s egész eljárása a derék csendőrt és bátor katonát tünteti fel szemünk előtt.

*

Gut Ferencz csendőr járőrvezető és Kozma Antal pr. csendőrből állott lovas járőr a zentai őrsről 1890 április 24-én délután 1 órakor a 3. számú őrzarat leportyázása végett rendes szolgálatba elindítván, 25-én a déli órákban a felső tanyákon portyázva, Hevesi Sándor földmivelő gazdától értesült, miszerint ugyanazon hó 22-én birkái közül három darab ismeretlen tettes által ellopott.

A járőr ezen feljelentés folytán rendes szolgálataát megszakítva, a tettes és lopott tárgy utáni nyomozást bevezette s e közben értesült, hogy a lopás napján Fátyol Imre, kishegyesi lakos, rosvott előéletű, veszélyes, közártalmú egyén kocsiján a felső tanyák között járt, minek folytán a járőrben azon gyanú támadt, hogy a lopást valószínűleg Fátyol Imre követte el. A járőr nyomozását Kishegyes felé folytatva, útközben több közártalmúnál eredmény nélkül kutatott s így este 9 órakerkezett meg Kishegyesre, hol lóról leszállva, azokat, mint azt máskor is tenni szokták, Hegedűs János kovácsmester istállójába bekötötték. A járőr azután nyomozását folytatva, a keresett Fátyol Imrét egy kocsmában, több társával borozgatva, feltalálta; Gut Ferencz csendőr Fátyol Imrét a kocsmából kihívta és felszólította, hogy kövesse lakására, mely felszólításnak az illető engedelmeskedett ugyan, de a járőrt útközben folyton a legdurvább szitkokkal és káromlásokkal illette azért, mert őt a csendőrök folyton zaklatják és háborgatják. A lakáshoz érve, az utczai kis ajtón Fátyol elől ment be, utána Gut csendőr és mint utolsó Kozma pr. csendőr következett. De a mint az udvaron benn voltak, a csendőröket négy vad komondor rohanta meg, melyeket a tulajdonos, daczára a csendőrök felhívásának, el nem szólított, sem másként nem csillapított. Mindennek daczára

Gut csendőr Fátyol mellett maradt, míg Kozma pr. csendőr a komondorokkal küzködve, kénytelen volt járőrtársától elmaradni, minthogy őt az ebek az udvaron belől a kis ajtó mellé szorították.

Gut Ferencz csendőr fegyverét súlyba tartva, értésére adta Fátyolnak, hogy nála három darab lopott juhót keresnek, és felszólította, hogy az udvarán lévő birkaakol ajtaját nyissa ki, mely felszólításra Fátyol azt felelte, hogy «itten bizony kereskedni nem fog az Úristen sem» és ugyanazon pillanatban Gut csendőrt megrohanva, jobb kezével mellen ragadta, baljával pedig fegyverét kapta el oly czélból, hogy azt tőle elvegye. Gut csendőr a támadót magától ellökte, és fegyverét mindkét kézzel megfogta, de azon pillanatban Fátyol újból reá rohant és a fegyvert szintén két kézzel megfogta s azt a csendőr kezéből kicsavarni iparkodott.

E válságos pillanatban s miután Gut csendőr érezte, hogy ellenfele testi erőben őt jóval fölülmulja, csendőrtársát hívta segítségül, miközben fegyverét rendkívüli testi erejű támadójának kezéből néhány gyors és ügyes mozdulattal kiszabadította és miután Fátyol újabb támadási szándékkal reá rohanni akart, támadóját egy jól irányzott lövéssel leterítette.

Mindez néhány pillanat alatt oly gyorsan ment végbe, hogy Gut csendőrnek sem döfő, sem vágó

fegyverének használatára, sem a segítségére iparkodó Kozma csendőr bevarására ideje nem volt.

Fátyol Imre rendkívüli testi ereje, vakmerősége és gonosz jelleménél fogva a környék réme volt s napirenden lévő erőszakoskodásai mellett a legnagyobb agyafurtsággal csalásokat is követett el. Meglövétése után hozzá érkező feleségéhez a következő utolsó szavakat intézte: «Te ne láss, se ne hallj, se ne tudj semmit»; ezen végrendelkezéséből is eléggé lehet következtetni büns üzemekben gazdag életpályájára.

Meglövétése után végre még kiderült, hogy már előzőleg volt elhatározott szándéka a járőr ellen valamely merényletet elkövetni. Ugyanis a zentai járás főszolgabírói hivatala jegyzőkönyvileg értesítette a fegyverhasználati esetet kivizsgáló bizottságot, miszerint Fátyol Imre meglövétése előtt mintegy négy héttel a szolgabírói hivatalban azon kérelmét adta elő, tiltassék meg a csendőr járőröknek, hogy őt folyton ellenőrizzék, háborgassák, mely kérelemmel azonban a főszolgabíró elutasítván, őt egyidejűleg erkölcsös, becsületes életmódra intette. Az elutasítás fölötti dühében azután Fátyol Imre a szolgabírói hivatalban nyilvánosan a következő szavakat mondotta: «hát ha nem segítenek, majd segíték én, majd én is mást fogok tenni».

A következmények bebizonyították, hogy nem rajta mult gonosz szándékának megvalósítása.

Bírálat alá véve a járőr eljárását, látjuk, hogy a járőr a csendőrségi szolgálati utasítás rendelkezéseit mellözve, magával Fátyol Imre házához bizalmi egyént nem vitt s ezen elővigyázati rendszabály mellözése a járőrre érzékennyé vált, míg ha ez megtörténik, akkor ezen bizalmi egyén a tulajdonképeni házmotózás megkezdéseig vagy a támadó ebeket tartotta volna távol és akkor a csendőrök nincsenek kényszerítve arra, hogy egymástól elváljanak, vagy pedig Gut csendőr mellett maradván, a válságos pillanatban neki lehetett volna segítségére. De másrészt dicsérettel kell kiemelni Gut Ferencz csendőr bátor magatartását, ki a legválságosabb pillanatban is megtartva lélekjelenlétét, megmentette fegyvere becsületét. Meg kell még jegyezni továbbá azt is, hogy Gut Ferencz csendőr, midőn Kishegyesen Fátyol Imre felkutatására indult, ismerve ennek fölötté veszélyes voltát, tárkarabélyának töltényürébe egy töltényt helyezett s ugyanazt tette járőrtársával is; azt hisszük, ezen elővigyázat legalább részben hozzájárult a kockáztatott fegyverbecsület és csendőrellet megmentéséhez.

Végre pedig Gut Ferencz csendőrrel kell még röviden megemlíteni, hogy úgy a fentebb elmondott esetnél, mint Barna Péter veszélyes közártalmúnak ugyancsak általa történt, agyonlövésénél magát vitézül és derék csendőrhöz illő módon viselte.

Legyenek az itt elmondott rövid események intő, de egyszersmind követendő példák arra nézve, hogy soha, sem elbizakodottság, sem bármi biztonsági érzet a csendőrt az elővigyázat és óvatosság útjáról le ne terelje, hanem igenis szilárdítsa meg a testület minden egyes tagjában azon meggyőződést, miszerint az elővigyázat és óvatosság — épen úgy, mint a becületesség és igazságszeretet — minden csendőrnek nélkülözhetlen kelléke.

RABSZÖKEVÉNYEK ÜLDÖZÉSE.

Az 1889. évi április havában Csorba Nikulae és Dagariu Gyorgye Torontálmegeye kún-szöllősi lakosok, mindkettő hirhedt, veszélyes és rettegett gonosztevő, lólopás alapos gyanúja miatt, és pedig előbbi Agg Márton s Nagy János nagykomlói örsbeli, utóbbi pedig nagykikindai örsbeli csendőrök által letartóztatva, az újaradi kir. járásbirósághoz — miután a lólopást azon bíróság területén követték el — bekísértettek és átadtak.

Május hó 22-én az új-aradi örsparancsnokság táviratilag értesítette a nagy komlói örsöt, miszerint Csorba Nikulae és Dagariu Gyorgye az újaradi kir. járásbiróság börtönéből május 22-én megszöktek, tehát sürgősen nyomozandók és lehetőleg elfogandók.

A sürgöny vétele után a nagykomlói örs részéről a legszorgosabb nyomozás és az egész éjszákán való lestartás eredmény nélkül maradt, míg végre május hó 25-én délután 1 órakor Agg Márton csendőr örsparancsnok-helyettes azon

biztos értesülést vette, miszerint az üldözött rabszökevények Kún-Szöllösön két egymás mellett levő, határozottan megjelölt, ház valamelyikében tartózkodnak.

Az értesülés után Agg Márton és Bene József csendőrök azonnal felszereltek, s minthogy az őrsparancsnok és az őrs többi legénysége mind külszolgálatban állottak, csak ketten indultak el a két furfangos és veszélyes rabszökevény elfogására.

Kún-Szöllős község egyetlen hosszú és széles utcából áll, ha tehát csendőr-járőr a községbe belép, az mindenki által azonnal észrevéttetik; nehogy tehát a keresett gonosztevők vagy azok czinkosai a járórt idő előtt észre vegyék, a járőr óvatossági szempontból, a legnagyobb elővigyázattal a kertek mögül közelítette meg ama bizonyos házakat, melyek a szökevények tartózkodási helyeül voltak megjelölve.

Agg Márton csendőr, mint járőrvezető az egyik ház megfigyelését, illetve megközelítését Bene József csendőrrre bízta, ő pedig azon ház megközelítését tartotta fenn magának, melyben a gonosztevők tartózkodása valószínűbb volt. Az iránt, hogy bizonyos jelre vagy lövésre egymás segítségére sietni tartoznak, már jó eleve — még útközben — megegyeztek és tisztában voltak.

Ki-ki feladata megoldásához látott tehát. Agg Márton csendőrt azonban — ki a kijelölt házhoz

a kert felől közeledett — a házi ebek észrevéve, megugatták, mire a ház asszonya, ki éppen az udvaron künn volt, figyelmessé lőn, a közeledő csendőrt észrevette s erre a házban lévőknek az udvarra nyíló ablakon át kézintésekkel jelt adott, mely jeladásokat Agg csendőr — ki mindenfelé kellő figyelmet fordított — észrevéven, sulyba vett fegyverrel az udvaron keresztül az utcára futott, s oda megérkezve, látta, hogy a keresett Csorba Nikolae az utca ellenkező oldalán 80—90 lépésnyi távolságban a tőle telhető gyorsasággal Nákófalva felé iramodott. Agg csendőr egy gyors körültekintés után a helyzettel és viszonyokkal tisztában volt; látta a ház asszonyának kézintéseit, látta azt, hogy az utca felőli ablak nyitva volt és látva az üldözött futását, ebből igen helyesen azt következtette, hogy a szökevény tartózkodása iránt jól volt értesülve és hogy annak mostani menekülését czinkosai segítették elő.

Az üldöző csendőr a helyzettel, kötelességével és jogával szintén tisztában lévén, pillanatig sem habozott; a futamodóra reá kiáltott és a «törvény nevében» megállásra szólította fel, minthogy azonban eme felszólításra meg nem állott, lőtt, de nem talált. A lövés zajára Bene csendőr a szomszédház udvarán keresztül azonnal társához futott. Agg csendőr éppen azon pillanatban újból tüzelni akart, de az agyafurt szö-

kevény az utca bal oldala irányában két gyermeket pillantván meg, futását azok felé irányzá, a gyermekek egyikét karjába kapta és azzal együtt folytatta futását; minthogy tehát a gyermek életének veszélyeztetése nélkül a csendőrök tovább nem tüzelhettek, a szökevény után futottak. Midőn ez a paizsul használt gyermeket magától eldobva egy ház kapuján, annak udvarába menekült; az üldözők ösztönszerűleg két részre oszolva folytatták az üldözést. A szökevény ekkor már mintegy 200 lépésnyi előnyt nyerve, a kerteken keresztül, kerítéseken átugrálva folytatta kétségbeesett futását, miközben Agg csendőr még két lövést tett utána, de szintén eredménytelenül. E közben Agg csendőr a szökevényt eltévesztette szem elől, és míg utána fürkészett, lövést hallott, ezután pedig Bene csendőr hívó hangját és újbó egy lövést, és mialatt Agg Márton Benéhez sietett, újra megpillantotta az üldözöttet, a mint az a kertekből egy udvarba s onnan az utcára, az utcán eleinte Nagy-Komlós felé, végre az utcát átszelve, egy háznak udvarába bemenekült. A csendőrök mindenütt nyomában voltak, míg végre az utóbb jelzett udvarban végkép elvesztették szem elől. Megjegyeztetik, miszerint az utcán most már a csendőrök lőfegyverüket nem használhatták, mivel a kapukban — a hajsza és lövések következtében — mindenfelé férfiakból álló kisebb-nagyobb csoportok képződtek, kik,

daczára a járőr ismételt felhívásának, a futó gonosztevőt feltartóztatni — állítólag a tőle való félelem miatt — nem merték, de valószínűleg nem is akarták.

A nyomozást, illetve üldözést tovább folytatva, miután a lakosság részéről semmi tekintetben sem támogattattak, a kerteket eredménytelenül kutatták át, s a kertek mögötti rozsvetés-táblákban is folytatták kutatásukat, melyben a talált nyomokon két irányban haladva előre, délután 7—8 óra között Bene csendőr a vetésben ekkor már együtt rejtőzködő mindkét gonosztevőre rábukkant. Ezek a csendőrt szintén észrevevén, tőle mintegy 60—80 lépésnyi távolban, az embernyi magasságú gabonavetésben meghajolva és bukdácsolva, egymástól elválva, két irányban futni kezdettek és minthogy a rákiáltásra meg nem állottak, Bene csendőr reájuk két lövést tett, Agg csendőr, ki e közben szintén a szökevények felé iramodott és lőtávolba került, ugyancsak lőfegyverét használván, kétszer lőtt a futamodókra, mely lövések után Csorba Nikolae végre összerogyott, Dagariu azonban a magas vetésben eltűnt.

Az üldöző csendőrök a sebesültet azonnal ápolás alá vevén, az első segélyt nyújtották, egy előfogatot Nagy-Komlósról orvosért küldöttek, a sebesültet pedig Kún-Szöllös községhezához szállították, hol azonban, daczára a rögtöni orvosi

segélynek, ugyanaz nap este $\frac{1}{2}$ 10 órakor kapott sebeiben meghalt.

A hulla orvosrendőrileg felboncoltatván, rajta következő sebesülések állapították meg:

1. A bal hónalj alatt a mellkas falán egy lövés halálos sérüléssel;

2. a bal alsó kar 1 lövéstől összezúzva;

3. a jobb alsó kar 1 lövés által összezúzva;

4. a hason két lövéstől eredő négy nyílás, mindkét lövés feltétlenül halálos. És ezen ember ily sérülésekkel órákon át futott, míg a haslövések egyike végkép leterítette; mennyi szívósság és állati erő rejlett e rettegett gonosztevőben?!

Dagariu Gyorgye — ki után a járőr eredménytelenül tovább nyomozott — megrettenve a tapasztaltak fölött, Új-Arada azonnal vissza bujdokolt és ott a kir. járásbiróságnál önként jelentkezvén, fogságba visszahelyeztetett.

Méltatva a két derék csendőr észszerű, erélyes, határozott és minden tekintetben igen dicséretes magaviseletét, azon egy észrevételt mégis kifejezésre kell juttatni, hogy helyes czélzás és nyugodt lövések mellett Dagariu Gyorgye sem maradhatott és menekülhetett volna sértetlenül a csendőrök üldözése elől. A tanulság ebből tehát ismét csak az, hogy a csendőrnek fegyverét alaposan ismerni, és a fegyver kezelését minden tekintetben a legalaposabban elsajátítani okvet-

len és elkerülhetetlenül szükséges, mert kényes helyzetekben a fegyvernek ügyes és biztos kezelése gyakran azon egyetlen eszköz, mi a sikert biztosítja.

EGY ZENDÜLÉS ELNYOMÁSA.

1889. évi május hó 9-én a nagybecskereki főszolgabíroság az ugyanottani örsöt felhívta, hogy másnap vagyis május 10-én d. e. 7 órára egy négy főből álló járórt vezényeljen ki Elisenhein torontálmegyei községbe, mely segélyjárór Bakalovics Agoston főszolgabíró és Szabó Péter kincstári alügyészt a kincstári bérleti földek ki nem osztása miatt lázongó lakosság lecsillapítása és megnyugtataása körüli hivatalos működésében lesz hivatva támogatni.

A járór, mely Zillich Ferencz örsvezető, czimzetes őrmester vezetése alatt Szentpétery János, Udvary Ferencz és Faur János csendőrökből állott, május 10-én d. e. 7 órakor Elisenheimba megérkezve, a további rendelkezést a község házában várta be, a hova a fentebb megnevezett főszolgabíró és kir. kincstári alügyész délelőtt 10 órakor szintén megérkeztek.

Bakalovics főszolgabíró és Szabó kincstári alügyész megérkezése alkalmával a község háza előtt már mintegy 200 főnyi, botokkal, kő- és tégladarabokkal felfegyverkezett és felizgatott

népsoport volt együtt, kik csak igen nehezen nyugodtak meg a főszolgabíró azon ígéréteben, hogy a földek szétosztása iránt még a nap folyamán határozott értesülést és biztosítást fognak nyerni.

Bakalovics főszolgabíró látva a nép felette elkeseredett és izgatott hangulatát, Szabó Péter kir. kincstári alügyészt Perlászra küldötte, egy részt, hogy az ottani kir. járásbírósnál per alatt lévő s a telepések által kiosztani követelt kincstári földek iránti ítélet meghozatalát sürgesse, másrészt pedig, hogy a perlaszi örsnek átadandó felhívása által minden eshetőségre négy főnyi csendőrből álló erősítést vonjon magához.

A nevezett alügyész által kézbesített felhívás folytán László János örsvezető, Csáki Mihály csendőrrel kocsira ülven, útközben felvett egy Draskovics Flórián és Bodnár Jakab csendőrökből állott járórt is s azzal és az alügyésszel az nap délután egy órakor Elisenheimra érkezett, a hol a község házábanal egybegyűlve volt mintegy 200 főnyi folyton szaporodó nép őket gúnyos megjegyzésekkel fogadta.

Bakalovics főszolgabíró, Szabó kir. kincstári alügyésszel délután 2 óra tájban a község házához jöven, a már mintegy 400 főre felszaporodott s csekély részben nőköl is állott zajongó tömeg közé mentek, mialatt a nyolcz főnyi segélyszolgálati járór a tömeg előtt — közvetlen

a főszolgabíró háta megett — foglalt állást; a főszolgabíró kihirdette a népnek a perlaszi kir. járásbíró azon üzenetét, hogy nyolcz nap alatt a követelt földek iránt folyó perben ítélet fog hozatni, s egyúttal a két tisztviselő minden módon iparkodott a népet megnyugtanni s széttaszásra bírni, figyelmeztetve azt többszörösen az erőszakoskodások következményeire s a csendőrség részéről netán szükségessé válандó fegyverhasználat veszélyeire. Ezen ígéret és figyelmeztetésre a nép egy része lecsendesedni s megnyugodni látszott, legnagyobb része azonban Pényov Sztányó ottani telepes által izgatva, zajongva hangoztatta, hogy nem vár, mert éhen halni nem akar, mire a főszolgabíró a főizgatót, Pényov Sztányót, letartóztatottnak nyilvánította s Zillich őrmester Udvary Ferencz csendőrrel azt fogatba is vette, de a letartóztatott segélyül hívta fel a népet, mire az bőszt ordításba tört ki s a főszolgabírót, valamint a csendőrököt agyonütéssel fenyegetve, egyidejűleg tégladarabokkal dobálni kezdte s felemelt botokkal megrohanta úgy, hogy a járőr nehogy bekeríttessék, szurony-szegezve a községháza kapujához visszavonult, miközben a támadó tömeget felszólította a támadás abbahagyására s figyelmeztette, ha a támadással fel nem hagyna, a bekövetkezendő fegyverhasználatra.

A neki bősztült tömeg azonban a csendőrök

figyelmeztetésére mit sem adva, reájuk rohant s Szentpétery csendőr szuronyát megragadva, a lefegyverezést megkísérelte, ugyanezen pillanatban László őrsvezető roham-sziját és arcját egy feléje dobott tégladarab surolta, Csáky csendőrt egy tégladarab mellben találta, Draskovics csendőr fegyveréről pedig az egész irányzék-szerkezet leütetett egy tégladobás által s bal keze is megsebesített, mire László őrsvezető tüzelt, tüzet vezényelt s vezényszavára Draskovics és Csáky csendőrök szintén lőttek. Szentpétery csendőr pedig a szuronyát megragadott egyének közül kettőt szuronydöfésekkel megsebesített.

A lövések eldördültével a lázadó tömeg három halott és egy súlyos sebesült hátrahagyásával minden irányban szét futott. A Szentpétery csendőr által megsebesített egyének azonban szintén elmenekültek.

A tömeg széttaszása után 12 főczinkos tartóztatott le.

Itt meg kell jegyezni, miszerint Zillich Ferencz őrmester, Udvary Ferencz csendőr a letartóztatottnak nyilvánított Pényov Sztányó letartóztatásával, illetve elkísérésével voltak elfoglalva, Bodnár Jakab és Faur János csendőrök a szorongatott főszolgabíró és kincstári alügyész menekülését fedezték, Szentpétery csendőr pedig szuronyharcot vívott, miáltal a tüzelésben szintén akadályozva volt és így csak a megemlített őrs-

vezető és két csendőr volt a válságos pillanatban tüzelésre készen.

Ezen — végeredményében különben jól sikerült — fegyverhasználat méltatásánál nem lehet felemlítés nélkül hagyni a következő tekinteteket:

1. semmi esetre sem lett volna szabad a dolgozó oda engedni, hogy a lázadó tömeg a csendőröket annyira megközelítse, hogy a csendőr kezeiben lévő fegyvert megragadhasák;

2. Pényov Sztányó letartóztatására egy csendőrt kellett volna utasítani;

3. a néptömeg elé lépő főszolgabíró és kir. kincstári alügyész akként lett volna fedezendő, hogy a csendőrök a tömeget készen tartott fegyverrel féken tartják;

4. hiba volt az összes csendőröket a néptömegbe bevinni és őket az által a körülkerítés és lefegyverzés veszélyének kitenni.

Az 1. és 4. pontok alatt felsorolt hibás intézkedéssel a járőr indokolatlanul a szégyenteljes lefegyverzés és leveretés veszélyének lett kitéve;

a 2. pont alatti helytelen eljárás folytán, miután a parancsnok egy alárendelt, mellékes körülménnyel — egy egyénnek letartóztatásával — foglalkozott, a járőr, parancsnok nélkül maradván, nem használtatott fel a veszély pillanatában kellő erélylyel, nyomatékkal és határozott-

sággal és végre ugyancsak a 2. és 3. pontok alatt kiemelt eljárással a járőr ereje teljesen szétforgácsolódván, a szükség pillanatában nyolcz csendőr közül mindössze is hárman voltak tüzelésre készek és képesek, a kik különben ezen kötelességüknek derekasan meg is feleltek s így övék és a szuronyharczot vívott Szentpétery csendőré az érdem, hogy míg egyrésztől általuk a felette veszélyesen fejlődött zendülés sikeresen elnyomva lett, másrésztől bátor, vitéz és higgadt magatartásuk által a fegyverbecsületnek oly módon tetek eleget, a mint az ily kiváló testület tagjaitól el is várható.

Levonva ezen esetből a következtetéseket, megállapíthatni véljük, hogy legtöbb esetben, midőn a csendőrt ellenszegülő vagy lázadó tömeg részéről baj éri, a szerencsétlenség oka vagy a hibás vezetésben, vagy a járőr nem megfelelő magatartásában, illetve az óvrendszabályok nem kellő szem előtt tartásában és a válságos pillanatban nem elegendő erély és határozottság kifejtésében rejlik.

Minden járőrvezető vagy összpontosított segédlet parancsnokának kötelessége az, hogy osztagát parancsnok nélkül ne hagyja s legénységének vezetését pillanatra sem engedje ki kezeiből; intézkedjék, rendelkezék, parancsoljon, de önmagát osztaga éléről el ne vonja, sem pedig magát bárki által is onnan elvonni ne engedje.

A CZIGÁNYOKRÓL.

Mindenki előtt ismeretes, hogy e sajátságos népfaj egy része hazánkban a mai napig is vándor életet él; semmiféle fekvőséghez nem kötve, sátorát ma itt, holnap ott, bármely határban felüti s részint apróbb kézimunkából, részint pedig ló- vagy sertéscsereberéből, leginkább azonban lopásból tengeti életét.

E vándor- vagy sátoros cigány név alatt ismert karavánok, a mint kitavaszkodik, téli szállásaikat elhagyják s útra kelve, az országot látszólag céltalanul össze-vissza barangolják, télire azonban nagyrészt illetőségi helyeikre ismét visszatérnek, hol a falvak végén felütött ponyvasátrak alatt, ritkábban földből csinált kunyhókban a telet eltöltik, hogy tavasszal vándorlásukat újra kezdjék.

E vándorlási kedv e népfaj természetében rejlik és az élet fentartásához szükséges kellékek könnyebb beszerzése miatt történik, mert munkához nem szokva — mit különben is, a menyire lehet, kerülnek — könnyű szerrel csak úgy élhetnek meg, ha tartózkodási helyüket gyakran

változtatják, elkerülvén így az általuk okozott károk miatt való üldöztetést.

A vándorczigányok a közbiztonságot igen veszélyeztetik, mert az országban számuk a hetvenezeret meghaladja; mi sem természetesebb tehát, hogy e nagy számú, munkakerülő s könnyű szerrel élni akaró népnek már a saját fentartására szükséges élelmi szerek óriási mennyiségére van szüksége, melynek vajmi kevés részét szerzik be az általuk eszközölt munka árán.

Igaz, hogy a cigányok az ételben nem változatosak, megeszik a dögöt egyaránt, mint a legjobb falatot, — s ha az éhség nem győtri őket s élelemmel el vannak látva, a kényelmes henyéslésnek adják magukat; ilyenkor a hűs erdő- vagy berekből, hol sátrukat felütik, nem igen távoznak, legfeljebb az asszonyok vagy a gyermekek járják be a közeli falvakat, hol koldulás vagy jövendőmondás, kártyavetés, esetleg kuruzslással foglalkozva, a lakosság könyöradományait gyűjtik. Nem kell hinni azonban, hogy ezen egyének ilyenkor, ha alkalmuk nyílik, nem lopnak; sőt ellenkezőleg, koldulás, kártyavetés stb. czimén a házakba betolakodva, a lopáshoz alkalmas helyeket kiszimatolják, s ha alkalmuk nyílik, bármit a mit elemelhetnek, el is lopnak.

Nyáron, midőn a szabad természet minden árnyas helye e kóborlóknak kedves tartózkodási helyet, a mezők és szántóföldek pedig úgy ne-

kik, mint állatainknak kellő élelmet nyújtanak, a cigányok nem oly veszélyesek a közbiztonságra, mint télen, vagy kora tavaszkor és késő őszi, midőn a mezőn mit sem találnak. — Nyáron a cigányok a kisebb alkalmi lopások kivételével leginkább a mezőket és szántóföldeket sarcolják meg, míg a reájok nézve fent említett kedvezőtlen időszakokban, hogy magukat fentarthassák, semmiféle bünténytől sem rettennek vissza, úgy hogy különösen tavasszal, késő ősszel és télen tervszerűleg annyi lopást, betörést, sőt rablást — ha kell gyilkosságot is — követnek el, miszerint az ország e sarcolóival minden közbiztonsági közegnek komolyan foglalkozni kötelessége.

Itt megemlítjük, hogy a vándorcigányok között is van egy egészen különálló csekély rész, mely tisztességes kereset útján szerzi be kenyerét: ezek az ú. n. «teknő-vájó» cigányok, kiket helyenkint «koritárok»-nak neveznek.

Ezen cigányok famunkával foglalkoznak, leginkább teknőt, kanalat, szitát stb. csinálnak és e munka mellett sertéseket hizlalnak. E cigányok leginkább erdőkben, erdők szélén, vagy oly helyt tartózkodnak, hol a foglalkozásukhoz szükséges anyagot kaphatják. Ezen cigányok földből készült kunyhókban laknak, melyeket tisztán tartanak; egyáltalán ezen cigányok jobban ismerik a vallást, mint vándorló társaik s erkölcsö-

sebbek is, mint azok s a lopásra nem igen vete-mednek. Ha egy helyt a fát feldolgozták, tovább huzódnak oly helyre, hol ismét munkát kapnak; vándorlásuk tehát a munkakereset miatt történik s így elütő elbírálás alá is esnek.

A cigányok hazánk oly részeiben, hol magyarok és németek laknak, szórványosabban, míg ott, hol szlávok és románok laknak, sűrűbben fordulnak elő; a legtöbb cigány Erdélyben lakik.

A vándorcigányok illetőségi helyük közelében a vándorlási időszakban csak rövid ideig és nagy ritkán tartózkodnak, rendesen megyéjüket is elhagyják és oly vidékre huzódnak, hol teljesen ismeretlenek. A cigányoknak egy vidékről való — látszólag ok nélküli — hirtelen eltűnése azonban rendesen valami bünténnyel áll összefüggésben, vagy pedig, mert a mezőkön és szántóföldeken már annyi kárt okoztak, hogy a kellemtelenségek, esetleg az elfogatás elől sátorfájukat gyorsan összeszedik és más vidékre menekülnek. Az ország oly részében, hol nem igen zaklattatnak s hol huzamosabb ideig megtűrik őket, számuk napról-napra szaporodik. Az egyes cigánybandák egymás között szoros összeköttetésben állanak s a büntények elkövetése, nemkülönben az azokból származó bűnjelek elrejtése és továbbítása körül egymást hathatósan támogatják. A csűrés-csavarás és hazugság nagy mesterei lévén, mindent, a mi teljesen és kézzelfoghatólag

reájuk nem bizonyítatik, eltagadnak s ha érdekük úgy hozza magával, még a legközelebbi hozzátartozóikat sem ösmerik. Megtörtént nem egyszer, hogy valamely karavánból az apa a fiával elfogatott, de ezek azért sohase látták vagy ismerték egymást; természetesen elmenekült társaikat sem ismerik, mert ők — úgy állítják — csak véletlenül, épen elfogatásuk előtt találkoztak a szétugrott karavánnal.

A vándor cigányok mint híres lókötők és betörők országszerte ismeretesek. A lólopásokat leginkább kora tavasszal és ősszel fizik, a betöréseket pedig télen. Nyáron, mint említettük, leginkább a mezőket és szántóföldeket sarcolják meg, de azért ha alkalmuk nyílik bármely lopásra is, azt elkövetni el nem mulasztják. A lótolvajoknak a cigányok kitűnő társai; ott, hol cigányok rendszeren tartózkodnak, biztos, hogy a vidékbeli lótolvajok által felkerestetnek s mint közvetítők, továbbadók, elrejtők stb. általuk felhasználtnak.

A cigányok egymás között, úgy miként a lótolvajok, tolvajutakat tartanak fenn, t. i. a karavánok egymástól $\frac{1}{2}$ —1 napi járásra egy vagy több irányban letelepednek és ezen telepek egymás között folyton érintkeznek, a lopott jószágot gyorsan egyik cigányteleptől a másikig továbbítják, míg az orgazdához kerül. Ily művelettel a karavánnak rendszeren csak egy vagy két tagja

foglalkozik s épen azért nehéz reájuk bizonyítani, hogy a lopásban részesek.

A kóbor cigányok sikeres ellenőrzését azok ravasszága, nevük folytonos változtatása, kóbor életmódjuk és a rosszban való megrögzöttségük nehezíti meg, mely okok miatt a csendőrségnek — melynek e néppel minduntalan teendője akad — nehéz feladatot kell megoldania, ha ezen egyénektől a vagyon- és személybiztonságot megővni akarja.

Kóborló cigánytól — ha azt személyesen nem ismerjük — valódi nevét megtudni nem lehet; megtörtént nem egyszer, hogy egy-két órai időközben nevét kérdezve, két, sőt három nevet is mond a megszorult cigány, s ha ezen csűrészavaras miatt kérdőre vonatik, azt állítja, hogy így is, úgy is hívják. — P. o. megtörtént, hogy egy cigány, ki valamely csiny miatt a csendőrök által elfogatott s a kinek valódi neve Petrovics volt, a kikérdezésnél azt állította, hogy Vargának hívják, a nála talált két keresztlevél azonban Sárközy és Lakatos névre szólott; e neveket e cigány mind használta, illetve a mint a szükség magával hozta, neveit cserélte s midőn kérdőre vonatott, hogy alig két hét előtt még Petrovics volt, hogyan hívhatja tehát magát most Vargának? azt állítá, hogy pár nap előtt nagyanyjával találkozott s az mondá meg neki, hogy őt tulajdonképen Vargának hívják. Későbbi ki-

kérdés folyamán pedig hol az egyik, hol a másik nevét mondá sajátjának s meglátszott e 20—22 éves cigányon, hogy neve felől maga sincsen tisztában. — Ezen névcserelések, melyek a cigányok között napirenden vannak, ellenőrzésüket és esetleges nyomozásukat igen megnehezítik s ha számba vesszük, hogy minden cigány még egy, sőt több csúfnévvel is bír társai között, feltalálásuk — tekintve kóbor életmódjukat — sokszor majdnem kivihetetlen.

Veszélyesek a cigányok a közbiztonságra még azért is, mert e népfaj a többi lakosságtól magát, a mennyire lehet, elzárja s így a lakosság maga sem ismeri őket s továbbá, mert e népfaj a lopást, rablást s más büntényt nem is tartja bűnnek, hanem saját élete fentartásához szükséges eszköznek.

Bajtársukat, a ki valamely törvényellenesség miatt fogságba kerül, mintegy vértanunak tartják, mert előttük azon egyén bír a legnagyobb becsesl és tekintélyel, a ki a legravaszabb és legügyesebb tolvaj közöttük s a ki már tettei által a többieket bizonyos tiszteletre és ragaszkodásra kényszeríti maga iránt, — tehát a mi felfogásunk szerint, a ki a legnagyobb gazember.

A vándorcigányok közveszélyessége teljes vagyontalanságukkal párosult kóborlásukban rejlik, mert mint ismeretlenek vagy kevésbé ismeretek egy büntényt, ha bárhol is elkövetnek, a tett

helyétől azonnal távoli vidékre menekülnek; üldözésük bevezetésére tehát a legtöbb esetben a legcsekélyebb támpont sem létezik. Épen ezért minden csendőr-szakasziparancsnokságnak szolgálati érdekében fekszik a közigazgatási hatósággal egyetértőleg ezen kóborlást megakadályozni. Minden szakasziparancsnokság, a hol erre közbiztonsági szempontból szükség van, oda törekedjék, hogy megyéjében szabályrendelet alkottassék, mely a cigányok vándorlását lehetőleg korlátozza, illetőleg megtiltja.

Idegen munkanélküli cigányt egy őrsparancsnok se tűrjön meg saját területén, hanem ha az illető munka nélkül, habár igazolvánnyal is, örskörletében csavarog, az illető szolgabírótság elé, mint munkanélküli csavargót, illetőségi helyére való eltoloncsolás végett állítsa elő. Hogy azonban a csendőrök a saját illetőségű cigányokat az idegenektől megkülönböztetni képesek legyenek, ajánlatos minden őrsnek saját vándorcigányait nyilvántartani. Ezen nyilvántartásban a családok külön-külön csoportban veendőek fel. Ha a cigányoknak külön-külön ismertető jelei vagy csúfnévei vannak, azok is feljegyzendőek, mert ezek után hamarabb található fel a szökésben lévő cigány, mint valódi neve után, melyet minduntalan változtat.

A mennyire lehet, oda kell törekedni minden őrsparancsnokságnak, hogy a csendőrök a cigá-

nyokat személyesen ismerjük, mert ez által sok tévutra vezetésnek elejét vesszük.

A nyilvántartás esetről-esetre helyesbitendő.

Ha minden örs saját cigányaival tisztában van, t. i. azokról nyilvántartással bír és ha csak részben is ismeri őket, az idegen cigányt azonnal felismeri s ha azt területéről, — mint előbb említettük — azonnal eltávolítja, a vándorlás, ha nem is szűnik meg teljesen, de bizonyára a legcsekélyebb mérvre szorítottatik.

Minden örs csendőreinek a saját örskörletben azon helyeket, hol cigányok tartózkodni szoktak, ismerniök kell, e helyek tehát gyakorta megjelentek s ha ott vagy bárhol cigánykaravánra bukkannak, első sorban is meggyőződnek arról, vajjon saját területbeliek-e az illetők vagy sem? Ha saját területbeliek, felelősségre vonandók, hogy rendes foglalkozás után miért nem néznek? mivel tartják fenn magukat, hová mennek, honnan jönnek? továbbá igazolásra szorítandók, hogy illetőségi helyükről eltávozásuk után mivel foglalkoztak s hol voltak?

A cigányoktól kapott válaszzsal ne elégedjenek meg a csendőrök, hanem hacsak lehet, győződjenek meg azok valódiságáról is. Ha a saját cigányok munka nélkül csavarognak, megbüntetés és illetőségi helyükre való visszakisérés czéljából az illetékes szolgabírói hivatal elé állítandók. Ha idegenek a cigányok és más egyéb

büntetendő cselekmény elkövetésében nem gyanúsak, vagy azzal nem terhelhetnek, szintén azon szolgabíróság elé állítandók, melynek területén érettek, hogy illetőségi helyükre eltolonczoltassanak.

Minden cigánykaravánál, legyen az saját területbeli vagy idegen cigány, ha a csendőrök által bárhol csavarogva és munka nélkül találattik, alapos meggyőződés szerzendő, vajjon e közveszélyes egyéneknek nincsenek-e lopott lovak vagy más, bűntényből származó tárgyak.

A munka nélkül csavargó cigányok mindig alaposan gyanúsíthatók, hogy náluk bűnjelek vannak elrejtve, illetve olyanok birtokában vannak.

Egy cigánykaraván megállítása és átvizsgálása bizonyos ügyességet és szemességet kíván, mert a cigányok rendkívül furfangosak s a lopott tárgyakat, különösen pénzt, ékszert vagy más kisebb tárgyakat oly ügyesen képesek elrejtetni, hogy azokat egy kevésbé tapasztalt egyén náluk ugyan soha sem találja meg.

Nagy elővigyázatot kíván egy karaván megállítása már azon okból is, mert a cigányok rendszeren, ha a csendőrt jóeleve észreveszik, a szélrózsa minden irányában szétfutnak, mielőtt a csendőrök ennek megakadályozását még csak megkísérelhették volna. Ilyenkor a kocsikban legfeljebb csak gyermekek s egy pár vén asszony

marad, kiktől hiába vár bárki is legesekélyebb felvilágosítást is — ezek mit sem tudnak; a megszőkötteket pedig állítólag nem ismerik. A csendőröknek ez okból törekedniök kell, hogy a cigánykaravánokat, ha csak lehet, meglepjék és a cigányok első pillanatnyi meghökkenését szökésük megakadályozására felhasználják.

Egy menésben lévő cigánykaraván megállítása a következőleg fogantatandó:

A járőr a karavánt 15—20 lépés távolságról készen vett fegyverrel megállítja s meghagyja, hogy a csapat összes tagjai az első kocsi és a csendőrök közé álljanak. Minden beszéd azonnal betiltandó, mert a cigányok, ha beszélni kezdenek, valamennyiüknek egyszerre megered a nyelve s oly zsinatot csapnak, hogy abból senki eligazodni nem képes. Figyelmeztetendők, hogy csak az beszéljen, a kihez kérdést fog intéztetni. Ezután a férfiak az út egyik, a nők és gyermekek az út másik oldalára üljenek, úgy hogy a csendőrök felé háttal fordulva legyenek s így se meg ne figyelhessék, sem pedig váratlanul meg ne támadhassák a csendőröket.

Ha a cigányok ekkép elhelyezkedtek, azon férfiak szólítandók elő, kik kocsival és lóval bírnak. A járőrvezető ezektől a járlatokat elkéri és elveszi. Ha több cigány van, kik lóval bírnak, akkor az első kocsi tulajdonosa a csendőrökkel marad, a többiek pedig helyükre küldendők.

A másodcsendőr a leültetett cigányokra ügyel, míg a járőrvezető a lovak tulajdonosával a lovakat a járlatokkal hasonlítja össze. Ha egy cigánnyal végzett, helyére küldi és a következőt szólítja elő.

A másodcsendőr úgy álljon az út közepén, hogy, mint előbb említettük, az ülő cigányokat felügyelhesse, de társát is láthassa, hogy annak minden pillanatban segítséget nyújthasson.

Ha a lovak a járlatokkal összehasonlítottak s minden rendben találtatott, a kocsik átvizsgálására kerül a sor. Ezek átvizsgálása, ha polgári tanú van jelen, akkor ennek és a kocsitulajdonosnak jelenlétében kell történnie. A holmi előmutatására — más alkalmas egyén hiányában — cigánygyermekek alkalmazhatók; cigányasszonyokat a kocsiban lévő tárgyak előmutatására semmi szín alatt sem szabad alkalmazni, mert e nők a lopott tárgyak elrejtésében rendkívül ügyesek, de a kisebb értékű tárgyakat s különösen a papírpénzt, ha megszorulnak, rendszeren oly testrészükbé rejtik el, melyet megnevezni a szemérem tilt. A cigányasszonyok ruhája is alkalmas a kisebb tárgyak elrejtésére s rendszeren minden cigányasszony ruhájában tolvajzseb is van, melyben mindent, a mit akarnak, eltüntethetnek.

A kocsik átvizsgálásánál legelőbb is a ponyvák vétetnek le s ezek alaposan megvizsgálendők. A tájékozatlan ember alig tudja elgondolni,

hogya a lyukas és foltos ponyva hogyan szolgálhat valaminek rejthelyül? Pedig e ponyvák számtalan foltja csupa zseb, melyekbe pénz, érték-tárgyak, hamis lólevelek, igazolványok, idegen keresztlevelek stb., stb. a cigányok által bevarratnak.

Ezen foltokat egyenkint meg kell tapogatni s ha idegen tárgyat érez bennük a csendőr, le kell azokat fejteni, és meggyőződni, hogy mi van bennük? A ponyva után jön a kocsiban lévő ágynemű és rongyok átvizsgálása. A dunyhák két hosszvégükön a cigánygyermekek által megfogandók s akképen fordítandók, hogy a tollak a dunyha egyik hosszoldalában legyenek. Ezután a dunyha lassan arra az oldalra fordítatik, melyben tollak nincsenek; ezen eljárás következtében minden nehezebb tárgy, mely esetleg a dunyhában el van rejtve, gyorsabban esik a tollnál; tehát esése észrevehető.

Ha szükséges, a dunyhákat kézzel is meg kell tapogatni, épen úgy a párnákat is, mert ezekbe is szokták a cigányok értéktárgyaikat elrejtetni. A kocsikban lévő rongyok onnan kiemelendők, a koci mellé szórandók és egyenként megvizsgálendők. Ha a koci belseje átvizsgáltatott, s onnan még a szalma vagy széna is eltávolított — mely szintén átvizsgálendő — következik a koci részletes megtekintése. Az oldallétrák leveendői, az alsó deszkák hasonlóan, mert rendszeren min-

den cigánykocsi dupla alsó deszkával bir, melyek léczek által egymástól elválasztva — egy hosszú lapos fiókot képeznek. A koci a cigány lakhelye, szállítási eszköze, éléskamrája, egy szóval mindene; felhasznál tehát abban minden zugot, és csinál is benne oly rejtett helyeket, minőkre az ember nem is gondolna. Így például a kocsirudakat vagy az oldallétrák rúdját, esetleg a nyújtófát hosszirányban megfűrik, a nyílásokat egy fadarabbal elzárják s e lyukak aztán legalkalmasabb helyül szolgálnak a papírpénz és egyéb kisebb tért elfoglaló tárgyak elrejtésére.

Kisebb terjedelmű értéktárgyakat rongyokba göngyölve a kocsideszkák alá is, a nyújtófára erősítenek, hol — ha a deszka le nem vétetik a kocsiról — senki sem láthatja azokat. Igen czélszerű a kocsi egyes részeit megkopogtatni s meggyőződni, valjon nem üresek-e? s ha igen, magától értetik, hogy az ür tartalmáról meggyőződést kell szerezni.

Egy koci a másik után ekép átvizsgálendő s ha minden rendben találtatott, t. i. a cigányoknál lopott tárgyak nem találtattak és ha az illető cigányok saját területbeliek voltak s tényleg munkakeresés miatt indultak útnak, a lólevelek visszaadása után szabadon bocsátandók. Ellenben ha a cigányok idegen területbeliek és munka nélkül csavarognak, vagy pedig ha saját cigányok is, de beigazolni nem tudják, hogy tényleg munka

után tartják fenn magukat, az illetékes szolgabírói hivatal elé állítandók, hogy illetékes helyükre visszakísértesse.

Ha a cigányoknál lopásból eredő tárgyak találatnak, akkor az egész csapat — miután közártalmúak — testükön is megmotozandó, azután a talált bűnjelvények honnan történt szerzése iránt a nyomozás bevezetendő, a cigányok pedig az illetékes bíróságnak átadandók.

Czigánykaravánokat mindig oly helyen kell megmotozni, hol a motozáshoz polgári tanúk szerezhethők és a motozáshoz kellő segítség van; ez okból a meglepett cigányok mindig a legközelebbi emberlakta helyre kísérendők és ott motozandók meg. Kivételt csak azon esetek képeznek, midőn a csendőrök üldöznek s üldözés közben egy cigánykaraván megmotozása válik szükségessé, tehát a cigányoknak egy házhoz vagy községbe való kísérése késedelemmel jár s e késedelem az üldözés eredményét veszélyeztetné. Ilyenkor a cigányok ott, a hol találatnak, motozandók meg, megjegyezve, hogy még ilyenkor is az erdőben vagy berkes helyeken a motozást mellőzni kell, hanem a cigányok egy tisztás helyre vagy szabad mezőre kísérendők, hol támadásuk, szökésük vagy a tárgyaknak elrejtése könnyebben megakadályozható, mint az erdőben vagy bokrok között.

Egy cigánycsapat kísérése szintén nagy vigyá-

zatot igényel, mert a cigányok, különösen ha bűnösök, hacsak szerét tehetik, megszöknek, az esetleg még náluk lévő vagy fel nem fedezett bűnjelvényeket pedig kísérés közben vagy eldobják, vagy megsemmisítik.

Ha tehát egy cigánycsapat kísérése válik szükségessé, ezen kíséret a következőleg foganatosítandó:

A férfiak a kocsikról mind leszállítandók és egymáshoz bilineselve, a kocsik elé állítandók. A kocsikról a ponyvák leszedendők és a kocsik belsejébe teendő, hogy a kocsikban ülők láthatók legyenek, az asszonyok és gyermekek a kocsikba ültetendők. A lovak hajtása egy asszonyra vagy gyermekre bízandó. A járőr egyik tagja az első kocsi mellett, közvetlen a férfi cigányok után, míg a másik csendőr az utolsó kocsi után akkép halad, hogy az egész karavánt áttekintheti s társát is mindig láthatja. Az elől haladó csendőr kötelessége a férfiakra, valamint arra is ügyelni, hogy az első kocsi s utána a többi el ne vágta-son, míg a hátul haladó csendőr arra vigyáz, hogy a kocsikból senki semmit ki ne dobjon és azokról meg ne ugorjon. A két csendőr, ha szükséges, azonnal egymás segélyére siet.

Menetközben nem türeendő, hogy a kocsik egymástól elmaradjanak és ez által a két csendőr egymástól nagyobb távolságra elválasztassék; szigorúan kell tehát követelni, hogy a kocsik

szorosán egymás után zárakozzanak. Legezélszerűbb a legrosszabb lovakkal bíró kocsit előre, a legjobb lovakkal bírót pedig hátra beosztani, ez által az elhajtás, mely különben a kocsik előtt haladó cigányok által is meg van nehezítve, meghiúsíthatik és a kocsik szoros csatlakozása eléretik.

Ha több csendőr van jelen, azok a karavánt körül fogják és úgy kísérik.

Ha egy pihenő vagy tanyázó cigánycsapatra bukkanak a csendőrök, a következő eljárás alkalmazandó:

Fegyverek készen véve, megtiltatik, hogy helyéről egy is mozduljon. Erre a férfiak egyenként előszólitandók s ha a meglepetés erdőben vagy bokros helyen történt, megbilincselendők, mivel máskülönben mind megszöknek.

Ezután a lólevelek a cigányoktól elszedendők, a lovak egy asszony vagy gyermek által befogatandók és az egész csapat a motózásra alkalmas helyre, községbe, tanyára, szabad mezőre stb. kísérendő, hol a már leírtak szerint járandó el.

Mielőtt azonban egy ily tanyázó cigánycsapat tova kísértetnék, azon hely, hol le voltak telepelve, alaposan átvizsgálendő, vajjon nem rejtettek el ott a cigányok valamit? A húst rendszeren a föld alatt tartják, t. i. gödröt ásnak, melybe a húst teszik s galyakkal lefödik. A lo-

pott tárgyakat is rendszeren tanyájuk környékén elássák s nem egyszer megtörténik, hogy még a tűzhely alá is gödröt ásnak s abban tartják a lopott tárgyakat addig, míg azokat elhasználják vagy értékesítik.

A saját vándorcigányok is, ha azok az örskörletből nem is távoznak el, a csendőrök által gyakran meglependők s mindannyiszor meggyőződés szerzendő, hogy miből élnek, mivel foglalkoznak, nincsenek-e összeköttetésben más csavargó csapatokkal, nem e közvetítői vagy orgazdái azoknak? A csendőröknek a cigányok ellenőrzése mellett oda kell törekedniök, hogy e nép a munkát ne kerülje, hanem dolgozzon.

Maguk a csendőrök rajta legyenek, hogy saját örsbeli cigányaik munkát kapjanak, mert csak is ez az egyedüli mód, hogy e nép magának a fenntartáshoz szükséges kellékeket tisztességes úton megszerezze s ha ez megvan, szigorú ellenőrzés mellett a lopásról lassankint leszokik.

A csendőrök tehát cigányaikat szép szóval munkára biztassák, nekik a munka hasznát és áldását magyarázzák meg, a lakosságot pedig kérjék és figyelmeztessék, hogy a cigányoknak munkát adjon s ne zárja el az utat oly egyén elől, a ki dolgozni, tehát javulni akar.

Nagyobb uradalmak, de a polgárság maga is belátják, hogy a cigányok ha dolgoznak, kevésbé veszélyeztetik a közbiztonságot, tehát ha gyenge

munkás is még most a cigány, de adnak nekik munkát. Azért azonban a dolgozó cigány is ellenőrzendő, mert azt várni nem lehet, hogy egy bűnben megrögzött egyén, ha kissé jobban megy dolga, előbbeni életével azonnal szakítson. A cigány lopni fog, ha alkalma nyílik, akkor is, mikor munkája van, de lopásai nem lesznek oly sürűek, mintha munka nélkül csavarogna s utóvégre is belátja a munka által teremtetett jobb helyzetét s idővel rossz szokásairól lemond.

A munkában álló cigányok még akkor is, ha más megyebeliek, tehát nem saját területbeliek s ha kellő igazolványokkal bírnak, nem zaklandók. Az illetőknek neve és illetősége kellő személyleirással azonban az illető örs által, hol dolgoznak, feljegyzendő, mert nyáron át dolgozva, a vidéket, hol tartózkodnak, átszimatolhatják és a lopásra alkalmas helyeket kipuhathatják, télen pedig, midőn már a vidéket látszólag elhagyták, ismét vissza térhetnek és a lopásokat végre is hajthatják. Számtalan esetben, ha cigányok által követtetett el a lopás, oly cigányok hajtották végre azt, kik nyáron ott dolgoztak. Ezért szükséges ily dolgozó idegen cigányok nevét tudni az illető örsnek, mert ez által az esetleges nyomozásokhoz magának támpontokat gyűjt, melyek nyomán alkalom adtán eredményt érhet el, míg ha se nevüket, se

illetékes helyüket nem ismeri, a nyomozásnál csak eredmény nélkül tapogatózlik.

A cigányok nagy előszeretettel szokták magukat keresztlevelekkel igazolni. Oka, mint már említettük, abban rejlik, hogy a keresztleveleket könnyen szerezhetik be s nevüket a náluk levő keresztlevelek alapján tetszésük szerint változtathatják.

Rendesen az elhalt cigányok keresztleveleit szerzik be, melyeket mint sajátjukat mutatnak fel. Ezek beszerzése igen egyszerű; p. o. Petrovics Jóska 20 éves cigány a sorozás alul menekülni akar, ezért más név alatt óhajt csavarogni, elmegy tehát egy idősebb cigányhoz, kinek már 20 éves vagy azon felüli gyermekei lehetnek s közülök talán egy vagy több — megközelítőleg hasonló fia — meg is halt. Evvel összebészélnék s egy kis áldomásért megállapodnak, hogy az öreg cigány — kit tegyük fel Vargának hívnak — egy 20—25 év előtt született, de elhalt fia keresztlevelét kiveszi az illető lelkési hivatalnál. Ez akadály nélkül ki is adatik; mert a keresztlevelek semmiféle más igazolást nem tartalmaznak, mint azt, hogy X. egyén N. községben akkor és akkor született és megkereszteltetett. Az illető lelkész nem tudhatja, — éppen a cigányok vándor életmódja miatt, — hogy az illető tényleg azon egyén-e, kire a keresztlevelet kiállítja, mert a cigányt talán soha se látta.

Azt, hogy a valódi Varga Peti, kire a keresztlevelet kiállította, meghalt-e, vagy nem, szintén nem tudhatja, mert az hozzá be nem jelentetett azon egyszerű okból, mert a vándor cigányok kiskorú gyermekeiket, különösen a csecsemőket, ha meghalnak, ott a hol épen tanyáznak, rendszeren minden vallási szertartás nélkül eltemetik. E példa mutatja, hogyan lesz Petrovics Jóskából Varga Peti vagy akár mily más nevezetű egyén. — Különben keresztleveleket a plébánia-hivataloktól csak akkor váltanak, ha kezükön nincs elhalt egyénekről keresztlevél, melyekkel azonban rendszeren bőven el vannak látva és melyeket egymás között, a mint épen a szükség úgy hozza magával, kicserélnek. Ezen manipulációval úgy összezavarják a neveket maguk között, hogy sok esetben a cigányok valódi nevüket biztosan maguk sem tudják és anélkül inkább elfelejtik saját nevüket, mert egymás között ritkán szólítják magukat valódi, hanem rendszeren valami csúfnévén. Azért szükséges e csúfnéveket ismerni, melyek a nyomozásnál fontosabb szerepet játszanak, mint a valódi nevek, mivel ezek alapján a keresett cigányt a cigányok között biztosan fel lehet találni, míg valódi nevén ritkán.

A keresztlevelek a fentiekből kifolyólag igazolványul el nem fogadhatók s ezért minden cigány, a kinek keresztlevelén kívül más, a közigazgatási

hatóság által kiállított igazolványa nincsen, igazolvány nélkülinek tekintendő.

Említettük volt, hogy a cigánykaravánok rendszeren $\frac{1}{2}$ —1 napi, tehát körülbelül 25—40 kilométer távolságra, sokszor — különösen erdős vidéken — közelebbre is, bizonyos vonalban letelepednek, mely vonalon továbbítják a lopott állatokat és tárgyakat. Ha tehát a csendőrök munkanélküli cigánykaravánokat körleteikben nem tűrnek meg és minden munka nélkül tanyázó cigánycsapatot az illetékes szolgabíró elé állítanak, e tolvajutak — melyeket nem csak a cigányok, hanem más gazemberek is használnak — maguktól megszűnnek.

Összegezzük röviden az előadottakat és azokból kitűnik, hogy a vándor cigányok a személy- és vagyonbiztonságra közveszélyesek, hogy veszélyességük a munkakerülésben és a rossz iránti hajlamukban találja magyarázatát s végre hogy veszélyességüket a vándor életmód elősegíti és neveli. — A csendőrségnek tehát e veszély indító okait, t. i. a munkakerülést és vándorlást kell megakadályozni, hogy e kóborlók rászokjanak lassanként a rendes életmódra s így arra, hogy a közbiztonságot ne veszélyeztessék.